

VARGENS CHANS

En tidig morgon i oktober 2008, när min granne Christina Beckius som vanligt gick upp och släppte ut hunden på gården, kom en varg ut ur skogen och högg efter hundens huvud. Det var visserligen ännu mörkt och hon såg inte allt så klart, men en varg var det utan tvekan. Hon hann se det öppna gapet, käftarna som nästan slog igen, en stor grå varelse som plötsligt kastade om och försvann in bland granarna. Hunden sprang gnyende tillbaka in i huset och kissade på farstumattan.

En sådan varg beseglar sitt öde.

Hunden, en blandning av retriever och schäfer och bara sju månader gammal, kom aldrig över chocken. Han hette Brolle och var från början en glad, öppen och nyfiken hund, men efter vargattacken blev han strykrädd och opålitlig, högg efter folk, och Christina tvingades ta bort honom. Det är inte underligt sedan om hon hatar vargar, åtminstone dem som springer bland husen. På skogen får de gärna vara för mig, säger hon, men de ska inte komma in på gårdsplan och anfälla mina djur.

Det värsta vargen kan göra är att anfälla folks hundar.

Under jaktsäsongen från augusti 2007 till februari 2008 dödades tjugofem hundar av vargar, de flesta i Värmland, Dalarna och Hälsingland. De var, utom i ett fall, jakthundar, framförallt drever och stövare. I några revir kunde man urskilja vissa notoriska vargar, och i ett par fall utfärdades dödsdomar, vilket innebar att Naturvårdsverket medgav skydds jakt.

Den första september 2007 dödades en gråhund under älgjaktsträning i Bortan strax norr om Fjäll. Två dagar senare blev en stövare dödad och uppäten i Bogen ett par mil norrut, man fann bara huvudet kvar i skogen, och någon dag senare blev en stövartik angripen och biten vid Allstakan strax intill vårt hemman.

Stämningen var bister när vi samlades vid skjutbanan en lördagseftermiddag i september för att jaga efter den löpande pappälgen och skjuta upp oss inför jakten.

Nu vågar en inte släppa hunn i drevet, sa Per.

Ja, kommer de hitåt vet du, sa Göte, då blir det rent för älg. Det är säkert det.

Lars-Göran hade nyss varit en tur i Högfjället och tränat sin unga jämthund och inte haft en aning om faran.

Jag var just tänkt och ta en tur i Allstakan, sa han, men då fick jag höra om stövarn.

Det var antagligen en utlöpare från Gräsmarksreviret som drabbade hundarna, man tyckte sig kunna urskilja en särskild varg, en notorisk rövare, och efter begäran utfärdades en dödsdom: Naturvårdsverket gav tillstånd att skjuta en varg i vårt område.

I början av januari år 2008 kom det äntligen lite snö och det blev fint spårväder, vilket är nödvändigt om man ska jaga varg. Den sjunde januari när Runo Gunnestrand som vanligt var ute och åkte på skogsbilvägarna i norra Allstakan fann han spår efter två vargar. Han ringde genast länsstyrelsen i Karlstad och fick omedelbart besked av den rovdjursansvarige tjänstemannen, Lars Furuholm: Sätt i gång jakten!

Runo Gunnestrand bor vid Sönnare tjärnet, norr om en höjd som kallas De himmelska bergen och söder om Lillforsälven – så djupt in i tassemarkerna det går att komma i våra trakter. Han bor tillsammans med tre schillerstövare, en gråhund, en jämthund och en gammal vallhund som heter Emil. Han är en erfaren och hängiven jägare och vargen mötte han första gången redan i slutet av åttiotalet.

Det hände en dag när han gick ner till brevlådan vid vägkorset i sällskap med en stövartik. Medan han tog upp posten ur lådan såg han stövaren göra en lov utåt mossen och plötsligt fanns ett annat djur där också. Han förstod omedelbart att det var en varg, en mycket stor varg dessutom, som gick tätt i spåren efter bickan.

Min första tanke, berättar han, var att jag måste hämta bössan!

Och han sprang de hundra meterna upp till huset och såg hur stövaren följde efter, och vargen efter stövaren.

Den var helt orädd, en sån varg måste ju vara utplanterad, fortsätter han.

Han fick fatt i bössan, laddade i språnget och ställde sig

på pass ute på tunet. Och han fick vargen i kikarsiktet, men inget riktigt rent skott och avvaktade. Bickan och vargen försvann bakom en sten och han tänkte att när de kommer fram blir det perfekt skotthåll. Stövaren kom, men inte vargen, den försvann och Runo såg aldrig till den mer.

Kanske var det löptid som förvirrade vargen, funderar han. Det som gjorde honom så orädd.

För en hanne var det, en stor hanne.

Det blev inget vargskytte den gången och det var nog tur. Som lagen då var skriven fanns nästan inget som ursäktade skytten: vargen var fredad och en djurägare hade ingen självklar rätt att värna sina får eller hundar, hur nära vargen än strök. Straffet hade sannolikt blivit fängelse och indragen vapenlicens.

På kvällen den sjunde januari 2008 gick budkavlen, det vill säga telefonkedjan, och snabbt uppbådades ett jaktlag på ett trettiotal licentierade vargjägare. De samlades vid nio-tiden nästa morgon i det gråa vinterljuset i Häljeboda Folkets hus, rustade med älgstudsare och kommunikationsradio. Det var goväder som de säger i Värmland, någon plusgrad alltså och det underlättade. En passkytt måste alltid sitta stilla och obemärkt och detta gäller särskilt om man jagar ett så uppmärksamt djur som en varg. Om det då är kallt väder blir stillasittandet så småningom plågsamt när kylan kryper in i kängorna och ut i fingrarna.

Planen var enkel, man skulle jaga vargen på samma sätt som man jagar älg, med passkyttar i en vid ring och så några

drivare som följer spåren i det inringade området. Runos gråhund skällde och schillerstövorna vankade bakom hundgårdens nät, men detta var inte deras jakt, inga hundar fick vara med i skogen, utan tre av jägarna utsågs till drevkarlar och spårare. Runo, som känner trakten in i varje dråg och bergknalle, postade ut skyttarna, eller holmade ut, som han säger. (Drevområdet kallas ofta holme i den här trakten, mera sällan såte.)

Två vargar hade spårats in i holmen, alldeles säkert en hanne och en hona, men vem av dem som skulle skjutas var inte sagt, och det var knappast heller möjligt att hinna se någon skillnad i skogen. Man fick skjuta den varg som eventuellt kom inom skotthåll.

Men knappt hade skyttarna kommit på pass förrän man upptäckte att vargspåren försvann ut ur drevet och man fick snabbt gruppera om och inringa en ny holme. Och nu blev det jakt. Drivarna rapporterade att vargarna var kvar i området och att de flydde. Efter en kort stund ropade de i radion att spåren delat sig och att en varg var på väg mot den norra skyttelinjen. Jag tänkte att nu smäller det när som helst, säger Runo. Men det kom inget skott, vargen lyckades ta sig igenom kedjan mellan två skyttar.

Det var inget annat att göra än att gruppera om igen. Det hade nu hunnit bli eftermiddag och ljuset skulle bara räcka några timmar till. Runo holmade ut ett område strax nordost om sin gård. Dessa djupa tassemarker är, som alla våra skogar, tätt genomkorsade av skogsbilvägar – det genomsnittliga avståndet till något slags väg i den svenska skogen

lär i dag vara ungefär två kilometer, det är knappast längre möjligt att gå vilse i skogen, om man inte är förvirrad och vilsen från början – och vargjägarna placerades ut i en ring av vägar som inneslöt ett område på kanske hundra hektar.

De två vargarna hade nu gått in i en tät ungskog och rörde sig i trånga slingor ganska nära passlinjen, men utan att visa sig. De korsade sina spår och det blev till sist rätt upptrampat i tätningen och spårarna hade svårt att följa alla rörelserna. Ljuset föll och det verkade som om vargarna skulle klara sig undan. Men så upptäckte man att en varg hade lämnat den täta granplanteringen och gick söderut. Och strax small det i den södra skyttelinjen. Några ögonblick senare meddelade skytten över radion: Vargen är död!

En solig och ovanligt varm dag i slutet av april 2009 åker jag bort till Allstakan och upp till Sönnare tjärnet för att träffa Runo Gunnestrand. Jag vill se den historiska platsen där vargen sköts och kanske förnimma något av tassemarkens vildhet och dramatik. Vägen går på västsidan av den smala sjön Vassbotten i en trång och brant dalgång som ger ett dramatiskt, nästan norskt intryck; i väster De himmelska bergen och i öster Kittelberget och milsvida skogar där bortom med blånande berg och mörka, hemlighetsfulla raviner, en riktig vargskog och kärnområde för den uppenbarligen växande flock som härskar i Gräsmarksreviret.

Jag kör förbi en slaktbod och tar till vänster vid ett elskåp. Runos gård med det sakliga namnet Stenbacken lig-

ger mycket vackert på östsidan av tjärnet. Det nyss isfria vattnet är svart och alldeles stilla, björkarna slår ut när som helst, vitsipporna är redan framme och kring fågelbordet har en flock bergfinkar tagit rast på väg norrut. Fem hundra skäller ivrigt i hundgården men vallhunden Emil springer lös på tunet och hälsar mig vänligt välkommen.

Stövarna vågar jag aldrig släppa mera, säger Runo. Så det är slut på harjakten.

Jag frågar varför just stövare råkar så illa ut och Runo säger att det kanske beror på jaktivern, de varken hör eller vittrar något annat än villebrådet och märker inte faran förrän det är för sent.

Förr kunde de driva efter haren hela dagarna och kom ofta inte tillbaka förrän i skymningen. Och många gånger hände det att jag avstod skottet och bara lät jakten gå.

De tre schillerstövarna betraktar oss uppmärksam, den gamla gråhunden gläfser lite hest med sin sönderskällda röst och jämthunden sitter stilla och liksom i tankar. Vi sätter oss i Runos bil och kör ner till skottplatsen. Det är inte långt dit, ett par kilometer kanske; skogsbilvägen är nyanlagd och i förvånansvärt gott skick efter vårens ganska besvärliga tjällossning. Men det brukar vara så, skogsbilvägarna hålls efter med mycket större nit än de allmänna grusvägarna, och Runo berättar att folk i Häljeboda brukar smita förbi på de här vägarna när de ska ner till Gunnarskog och Arvika.

Vi stannar vid ett vägskäl och Runo visar precis var skytten hade suttit och hur vargen hade kommit ut ur holmen

och gått över vägen bara ett femtiotal meter bort.

Jag förstod att det var ett farligt ställe, säger han, så jag satte en av de säkraste skyttarna här. Han hade bra sikt och det var ett perfekt skott, vargen stöp precis bakom granarna där.

Skytten vill dock vara anonym, för det är trots allt en känslig sak att skjuta en varg. Rovdjursvännerna kan också utveckla fundamentalistiska metoder med hot och trakasserier och sönderskurna bildäck, motsättningen är skarp och stundom oförsonlig.

Den skjutna vargen var en ung hona och kroppen tog länsstyrelsens utsände Lasse Larsson hand om och levererade till vargforskarna vid SVA, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, i Uppsala, där man konstaterade att varghonan var vid medelgott hull och inte hade några andra skador än efter det dödande skottet.

Jägarna själva fick inte ta till vara en enda liten trofé, inte en tand, inte ett öra, inte en svanstipp. Och så är det ofta med de stora rovdjuret, vargen, björnen, järven eller lodjuret: det är statens djur och ska noggrant undersökas och statistikföras: vikt, längd, höjd, ålder, maginnehåll, eventuella skador och defekter, genetisk härkomst. Allt ska noteras exakt. Inga rovdjursstammar i världen torde vara så penetrerade och genomforskade som de svenska.

På kvällen och långt in på natten efter den historiska jakten hörde Runo ett utdraget ylande i mörkret i norr, och aldrig hade han hört en varg jämra sig så.